

บทที่ 1

บทนำ

1. บทนำ

โครงการขยายผลโครงการหลวงแม่ฮ่องสอน อ.ท่าสองยาง จ.ตาก ประชากรส่วนใหญ่เป็นชนเผ่าปกาเกอญอ ดำรงชีพโดยการทำการเกษตร และหาของป่า พืชหลัก คือข้าวไร่ และข้าวนา สำหรับบริโภคในครัวเรือน ซึ่งส่วนใหญ่ผลิตไม่เพียงพอต่อการบริโภคตลอดทั้งปี ประชากรส่วนใหญ่มีฐานะยากจนไม่มีอาชีพที่สร้างรายได้ อาศัยเก็บของป่าเพื่อเป็นอาหาร ประกอบกับพื้นที่อยู่ห่างไกล เส้นทางคมนาคมไม่สะดวกโดยเฉพาะในฤดูฝน มีปัญหาในเรื่องการเดินทางเพื่อติดต่อด้านต่างๆ จากภายนอก โดยเฉพาะการเดินทาง เมื่อเจ็บป่วย จำเป็นต้องเข้าปรึกษาที่สถานีอนามัยหรือโรงพยาบาลซึ่งอยู่ไกล ทำให้การเดินทางเป็นไปอย่างยากลำบาก ชุมชนจึงต้องรักษาอาการเจ็บป่วยด้วยสมุนไพรพื้นบ้าน โดยใช้ฐานความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาจากรบรรพบุรุษ แต่ผู้ส่วนใหญ่มีอายุมาก ไม่มีการรวบรวมองค์ความรู้ไว้เป็นเอกสารชัดเจน ประกอบกับคนรุ่นหลัง มีน้อยคนที่จะสนใจสืบทอดและเรียนรู้

จากข้อมูลแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินรายแปลง โครงการขยายผลโครงการหลวงแม่ฮ่องสอน (บ้านวะโดโกร) ปี พ.ศ.2556 พบว่ามีการใช้ประโยชน์ที่ดิน 47 ครัวเรือน 155 แปลง รวมพื้นที่ 2,026 ไร่ แบ่งเป็นปลูกข้าวนา 29 แปลง 190.76 ไร่ พื้นที่ปลูกข้าวไร่ 27 แปลง 345.85 ไร่ พื้นที่ไร่หมุนเวียน 74 แปลง 880.52 ไร่ พื้นที่ปลูกกาแฟ 16 แปลง 171 ไร่ และพื้นที่ปลูกเสาวรส 10 แปลง 191.57 ไร่ และจากการสำรวจผลผลิตข้าวปี พ.ศ. 2558 พบว่าผลผลิตต่ำโดยข้าวไร่มีผลผลิตเฉลี่ย 244 กก./ไร่ และผลผลิตข้าวนาเฉลี่ย 303 กก./ไร่

จุไรรัตน์ และคณะ (2558) ได้ดำเนินการวิจัยเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารและเพิ่มรายได้ให้ในครัวเรือนในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงแม่ฮ่องสอน ซึ่งได้ทดสอบเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวท้องถิ่น (ข้าวต้นเดียว) พบว่า ได้เมล็ดพันธุ์ข้าวนาพันธุ์ป้อโยว ซึ่งเป็นข้าวท้องถิ่นรุ่นที่ 1 ผลิตเฉลี่ย 550 กิโลกรัม/ไร่ เชื้อไมคอร์ไรซา สายพันธุ์ G.mossae มีประสิทธิภาพในการดูดใช้ฟอสฟอรัสในแปลงปลูกข้าวไร่ พืชผักที่สามารถปลูกได้ 3 ชนิด คือ ผักกาดกวางตุ้ง ผักบุ้ง และหัวไชเท้า รวบรวมข้อมูลองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่น 139 ชนิด แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ พืชอาหาร พืชสมุนไพร พืชที่เป็นอาหารและสมุนไพร และพืชใช้สอย และพืชท้องถิ่นที่มีศักยภาพในการสร้างรายได้ 3 ชนิด (บุก เร่ว และ เนียง) รวบรวมข้อมูลองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากเห็ดท้องถิ่น 71 ชนิด แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ เห็ดที่เป็นอาหาร เห็ดพิษ และที่ยังไม่มีรายงานการใช้ประโยชน์ มีการสาธิตการเพาะเห็ด 2 รูปแบบ คือการเพาะเห็ดขางในสภาพธรรมชาติ และการเพาะเห็ดในโรงเรือน รวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในการรักษาสุขภาพเบื้องต้นตาม 6 อาการพื้นฐาน (เป็นหวัด เป็นไข้ ปวดเมื่อย เจ็บคอ โรคตับ) และอาการป่วยที่พบบ่อย 3 อันดับแรก คือ เป็นหวัด เป็นไข้และไอ และผู้รู้ด้านการใช้สมุนไพรและยาพื้นบ้าน 2 ราย นอกจากนี้ยังได้จัดตั้งธนาคารข้าวบ้านวะโดโกร เพื่อแก้ไขปัญหาข้าวไม่เพียงพอต่อการบริโภคมีสมาชิก 19 ราย

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 เพื่อให้ชุมชนในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่ฮ่องสอนมีความมั่นคงด้านอาหาร ทางโครงการจึงได้จัดทำโครงการวิจัยเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารของชุมชนในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่ฮ่องสอน โดยทำการทดสอบเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลผลิตข้าว การปลูกพืช

หลังการอนุรักษ์ฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อเป็นแหล่งอาหารของชุมชน รวมทั้งทดสอบพืชทางเลือกเพื่อสร้างรายได้ซึ่งจะเป็นการเพิ่มความสามารถในการเข้าถึงอาหารของชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้เกษตรกรในชุมชนสามารถดำเนินชีวิตได้ตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อทดสอบเทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิตและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินในพื้นที่เกษตรกรรมของชุมชน
- 2) เพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟู ความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อเป็นแหล่งอาหารของชุมชน
- 3) เพื่อทดสอบพืชทางเลือกที่สร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน

3. ขอบเขตการดำเนินงาน

- 1) การทดสอบเทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิตและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินในพื้นที่เกษตรกรรมของชุมชน
- 2) การทดสอบพืชทางเลือกที่สร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน
- 3) การอนุรักษ์ฟื้นฟูพืชอาหารและการใช้ประโยชน์จากกความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชน
- 4) การวิจัยและพัฒนาเห็ดท้องถิ่นเพื่อเป็นแหล่งอาหารและรายได้ในชุมชน

